

115

Imp. E. R. Alcalá.—Mod. 117.

SEÑAS PARTICULARES

COLOR DE { Iris (ojos)
Cabello
Piel
Cejas
Nariz
Boca
Barba
Cara
Talla

**Fórmula
dactiloscópica**

SEÑAS PARTICULARES

Pulgar derecho

Registro del individuo al ingresar

CAUSA

[illegible]

FECHAS

VICISITUDES

Ingresa en esta prisión, procedente de

entregado por

en concepto de a disposición
de con de

Memòria de la incorporació de la lleva del 30 a la guerra civil del 1.936-1.939 a Espanya

El dia 14 de setembre de l'any 1937 vaig rebre un comunicat de l'Ajuntament de Castellar del Vallès i firmat per l'Alcalde que deia:

"Presenteu-vos a la caixa de reclutaments nº. 26 (Sicília, 18 de Barcelona), el dia 16 de l'actual al matí".

Després de presentat, em destinen a la 2^a. Comandància de Sanitat Militar de València, on hi arribem el dia 22.

Després d'uns dies d'instrucció per l'albereda i amb motiu d'haver estat caporal en el servei militar, em nomenen caporal interí. Això era el 15 d'octubre. El primer de novembre sóc confirmat caporal efectiu.

El dia 27 anem destinats a Algemesí, un tinent i tres caporals, com a instructors de soldats procedents d'Infanteria de Marina.

La instrucció la donàvem els tres caporals i com és natural el nostre immediat superior era el tinent. La instrucció la donàvem en unes carreteres interiors del poble voltades de tarongers.

Els primers dies no estàvem massa convençuts d'aquella disciplina imposada, perquè alguns deien: *"no entenem que per guanyar una guerra s'hagin de fer tants passos amunt i avall, dreta i esquerra i tantes giravoltes"*.

El dilluns al passar llista, al matí abans de la instrucció, un soldat no va contestar. L'endemà sí que ho va fer, i li vaig dir: després de la instrucció presenta't.

Va resultar ser un català de Barcelona que havia anat a casa seva. Li vaig dir que allò era una falta greu i que jo no podia permetre el que havia fet. El dilluns següent va tornar anar a Barcelona, però a la tornada va haver d'anar un més a fregar peroles.

Més tard ens arribà una ordre que deia: *"Queda terminantemente prohibido tocar una naranja de los naranjos"*. Aquesta ordre era prou justificada, ja que a l'hora del descans de la instrucció ens atipàvem de taronges, però no la vam fer pública, si bé vam haver de fer un esforç de no menjar més que una taronja i millor cap.

Aquests soldats van ser donats d'alta aproximadament 75 o 80 dies després, i el dia 17 de febrer de 1938 ens premiaren amb els galons de sergent.

El 6-7 de març em destinaren a "Campo Aníbal", que deu estar a uns 10 o 15 quilòmetres al nord de València.

Aquest camp era de reclutament, hi fèiem la instrucció de lliteres i de muntanya, o sigui, amb muls.

El dia 28, Ordre de la Plaça: Per O.C. nº. 4690 del 17 del D.O. sergent efectiu.

El dia 2 de maig, nou destí; aquesta vegada a Almazora. Lloc de reagrupament per a noves expedicions i el dia 8 destinat a Villanueva de Alcolea.

El dia 1er. de juny em traslladen a la 109 Brigada Mixta com a cap de secció de Muntanya, composta de quatre sanitaris amb quatre muls i tots els útils, lliteres i altres. El lloc de concentració va ser Alcalà de Gisvert.

18 de juny: pressoner en un embossament i traslladat a la presó de Castelló de la Plana. Després d'haver fet declaració davant d'un oficial de l'exèrcit, em traslladen a la plaça de braus, que servia de camp de concentració.

Durant l'estada a la presó, recordo el parlament que ens va fer el seu director. Després d'explicar-nos el comportament que havíem de seguir en aquell lloc, acabà dient que el temps ho borra tot. A mi, aquestes últimes paraules m'estimularen molt, perquè només calia vèncer el temps.

En una conversa al pati vaig sentir com un deia: *"solamente castigaran a los manchados"*

de sangre" i un altre hi afegí: "y a los salpicados". Això va ser tota una lliçó. Aquell trasllat a la plaça de braus fou el 18 de juliol de 1.938.

El dia 3 d'agost ens traslladen a Vinaroç, aquesta vegada en direcció al camp de concentració de Lleó. A Vinaroç fem la primera etapa. Es un magatzem de farina i els homes que carreguen saques no paren, ni tampoc diuen res.

El dia 7 anem a Saragossa en camions.

El dia 8 a l'estació de Saragossa pugem a un tren de carga amb destí a Lleó capital, on hi arribem el dia 10. Vam estar en els dos camps de concentració que hi havia: eren el de S. Marc i el de Santa Anna. La major part de temps vam passar-lo al de Santa Anna; un camp bastant gran, amb dos locals on hi anàvem a dormir.

La nostra feina consistia en escaldar la roba cada matí per matar els polls que portàvem a sobre. També hi havia entreteniments per a tothom, des de conferències que donaven uns capellans i unes senyores parlant de la vida de "los Franco" i els seus generals, als jocs més normals, escacs sobretot.

Vam estar en aquest camps de Lleó fins l'últim dia de desembre del 38, perquè el dia 1 de Gener del 39, formant part del batalló de treballadors nº. 160, vam anar destinats a Cerro Murriano, província de Còrdova. Em sembla que vam picar pedra, però no m'en recordo prou bé. El cas és que el dia 7 vam anar a Lucena.

Aquí només fem que menjar i anar al riu a banyar-nos i escoltar unes teòriques que ens donava el sergent de torn. Un dia el sergent que ens les donava ens va dir: "Hoy vamos a tocar un tema diferente. Vamos a hablar de los catalanes. Yo particularmente odio a los catalanes". Un català que estava a prop meu va dir: "já l'ha pifiada". Resumint, la xerrada que ens va fer consistí en dir-nos que no volia sentir parlar en català i que el castellà era molt més bonic que el nostre idioma.

A Lucena vam estar-hi 10 dies, per tal de posar-nos en condicions del treball que ens esperava, però tornem a la teòrica del sergent:

Seria al voltant de l'any 45 quan sortint de can "Manxa" (la Ferreteria Agustí) al carrer St. Esteve, vaig veure un militar que anava en direcció al Firal i que semblava el sergent de la teòrica; havia d'anar a can Sibidí i vaig pensar que tindria temps de trobar-lo al Firal, però, després d'haver sortit de can Sibidí ens trobarem en el mateix carrer major. En saludar-lo, em diu: "Vd. debe ser del batallón, verdad?" Després de confirmar-ho, vaig recordar-li la teòrica. Ell va quedar tot confós el que vaig aprofitar per dir-li que el que va dir era fruit de la ignorància, mentre ell repetia: "malos tiempos para Vdes. aquellos, malos tiempos para Vdes.", fins que al final va exclamar que volia morir a Catalunya.

Vaig posar a la seva disposició la meua casa i ens acomiadàrem.

Tornant a Lucena, el dia 17 marxem a Baena i el 20 al Cortijo del Alamo. Aquí al ranxo hi afegien cards, unes herbes que les anaven a buscar dos nois cada dia. Tot això ho feien per a espesseir-lo. Per tant, ens donaven "POTAGE con CARDOS". També aquí vaig escriure la primera carta a casa.

El 13 d'abril anàrem al Cortijo de Isca. El 6 de maig tornem a Baena i el 16 anem a Valencuela. En aquest poble el diumenge següent es va celebrar la missa a la plaça; a l'hora de l'homilia el sacerdot va dir que de comunistes ja en teníem prou amb un i que aquest era Jesucrist.

El dia 25 a Baena altre cop. En aquest poble un dels amics amb els quals solíem anar junts, preguntà a una dona de les que rentaven roba el per què de vestir totes negres, i va respondre que era "luto".

El dia 27 anem a S. Roque, província de Càdis, a picar pedra; el dia 11 de juny anem a Monte de la Torre, prop de San Roque, també a picar pedra, i recordo que en aquella carretera hi havia un peó de carreteres. Nosaltres parlàvem de la guerra en general, i algú va dir que pel comportament d'Anglaterra i França, referent a la nostra guerra, era molt difícil de deixar-se convèncer. L'esmentat peó de carreteres, que estava prop nostre, contestà que a l'exèrcit només l'interessa que, a l'hora de formar, cantis el número corresponent.

El 4 de novembre som traslladats a Guadiaro, que està a la mateixa zona. Aquí vam obrir una carretera de camuflatge en forma d' "U", o sigui, d'entrada i sortida a la mateixa carretera i tots els desmunts els havíem de tirar a la cara del Penyal de Gibraltar.

Un dia un sergent va preguntar-me si era fuster. Vaig contestar que sí, i em va dir que havia de fer-li una maleta. Responent-li que feien falta eines i fusta, dient-me que em donaria la fusta i que em faria un permís per anar al poble a buscar un taller i deixar-me treballar; així ho vaig fer.

Vaig trobar una família composta de tres germans solters: una dona i dos homes.

El fuster era el gran (em sembla millor dir que era carreter) i es deia Ferran. La dona, com és natural, feia la feina de la casa, es deia Mercè, i el petit treballava a Gibraltar i es deia Jo-

sep. Eren bona gent, de veritat. A més de donar-me totes les facilitats per a poder fer la maleta del sergent, un dia em convidà a anar a un "cortijo", perquè ell hi anava a treballar. Aquell "cortijo" estava força amunt de la mateixa muntanya on el batalló hi estava acampat, però al capdevall. En arribar-hi es presentà a la mestressa, i després de saludar-nos es posaren d'acord amb el carreter per la feina que havia de fer i tot seguit, després d'assegurar-se que jo era fuster, em preguntà si li faria una capceta per a guardar els útils de treball propis de la dona. Vaig fer-li la capceta i allò representà uns dies d'una sobrealimentació.

Un dels dies que treballava fent la maleta, en Ferran em digué que a l'endemà aniria a visitar-los un senyor d'Algecires que havia estat a Barcelona. Vaig demanar-li que me'l presentés i així ho va fer.

Quan vam ésser presentats, vaig preguntar-li quin concepte en tenia dels catalans abans de conèixer-los. Em contestà que quan sentia parlar d'un català se l'imaginava amb una pistola a la mà o amb una navalla. I ara que els coneixeu? Ara, respongué, penso que el que vostès gaudeixen tenint un gerro de flors damunt la taula, nosaltres ho gaudim tenint-hi una ampolla de vi i fent palmes. A casa d'aquesta família vaig estar-hi uns dos mesos.

Amb motiu d'haver rebut els informes demanats pel batalló, el 14 de maig de 1940 em traslladen a una casa d'Algecires habilitada com a presó. Érem cinc o sis, però no ens deixaren entrar perquè era necessari l'atestat de la guàrdia civil. Traslладats al cuarter de la guàrdia civil, dins del despatx hi havia un caporal i un guàrdia; el caporal va asseure's a la cadira prop de l'escriptori i ens cridà un a un. Quan em cridà a mi, em féu posar al seu costat -com és natural havia d'estar en posició de ferm- i agafà un paper, que era l'informe meu, i el va col·locar davant seu. Tot seguit començà a preguntar-me d'on era i després tot el que feia referència al document que tenia al seu davant, però quan ell em preguntava, jo ja havia llegit la pregunta que ell em feia, perquè aquell paper estava a l'abast dels meus ulls.

Després, els guàrdies ens acompanyaren a l'esmentada casa-presó, allí vàrem estar fins el 7 de juliol i durant aquest temps anaven jutjant tots els que hi érem. Aquesta diem-ne presó consistia en una sala llarga i estreta d'uns 20x4 metres i dues sales quasi quadrades d'uns 20 metres quadrats cada una; jo estava a la llarga, cap el capdavant. Un dia estava assegut damunt el meu farcell i a una distància prudencial hi havia un grup dret que parlaven de si els alemanys entrarien o no a París; aquest grup estava a la meva esquerra i a la meva dreta hi havia un xicot assegut també com jo, que no coneixia, que em digué: "*sembla que estàs molt atent a la discussió d'aquell grup?*". Vaig contestar-li que m'interessava molt saber el curs de la guerra europea i per això estava atent. Llavors va dir-me que acabava d'arribar de Rússia i que podia dir-me també que els alemanys entrarien a París i molt més, afegint que "*nosaltres, els comunistes, entrarem per Africa*". Vaig quedar perplex.

Uns dies abans de sortir d'Algecires donaren l'ordre que passéssim per la finestreta de l'oficina a fi de donar la filiació, perquè cadascú havia d'anar a la província respectiva.

Això d'anar a la meva província em va fer pensar que jo havia actuat a la de Barcelona, però si a la filiació donava el nom de Girona, potser aniria a Girona, mentre que els papers anirien a Barcelona i quan jo i papers estaríem junts ja haurien passat uns mesos més, i així ho vaig fer.

La sortida d'Algecires, com he dit abans, va ser el 7 de juliol, i manillats de dos en dos ens portaren fins a Linares.

De Linares en sortírem el dia 26, anant a parar a Alcázar de San Juan. Aquí hi vàrem estar fins el dia 9 d'agost. Dels que hi érem només em recordo d'un amic, que encara avui ho som d'amics. En tenim un record tan profund i dramàtic que no se'ns podrà esborrar mai més.

Suposo que arribaríem a Alcázar de San Juan força debilitats, però aquí ens donaren tant de brou amb talls de carbassa que els últims dies havíem d'organitzar-nos de la següent manera: 1/2 hora o tres quarts passejar, ens cansàvem i havíem d'asseure'ns una estona més o menys igual i fer-ho a la vora de la paret, perquè per aixecar-nos ens havíem de recolzar a la paret o sinó tot ens donava voltes.

Anem a Madrid; hi estem dos dies. El menjar ja va ser millor i ens animàrem. Després de passar per Barcelona, en uns pavellons de l'exposició, el dia 15 d'agost anem a Girona.

Com és natural, a la presó de Girona hi trobarem els detinguts de les Preses. Després de pocs dies hi va haver el de les visites. Els familiars, molts d'ells amb cistellet, els hi portaven menjar que servia de suplement. A un detingut el van portar una fiambrella plena de mongetes i em convidà, jo no volia o no em decidia, però a l'insistir, vaig començar i a menys de mitja fiambrella vaig dir-li que ja en tenia prou, que normalment n'havia de tenir prou; però ell, que m'estava mirant mentre menjava, va dir-me: si tens més gana, menja-te-les, i així ho vaig fer.

El dia 14 d'octubre ve un ordenança i em diu: "*prepara les teves coses que surts en llibertat*". Vaig respondre-li que no m'agradava que em gastessin bromes. A l'insistir, vaig anar a l'oficina i em confirmaren que tenia la llibertat. Per tant, el 14 d'octubre sortia en llibertat. Una

vegada a casa vaig deduir que sense la documentació allà hi sobrava; per tant, vaig sortir guanyant. De seguida m'ofereixen treball, però aquella llibertat no la veia clara.

Els primers mesos del 1.941 m'assabenten que algú es preocupa de mi. Vaig a Barcelona, faig unes gestions i no aclareixo res; tot seguit faig vida de talp, o sigui, treball igual, però al poble ningú ho em veu.

Mentrestant, continuem indagant, i un dia el meu germà Josep em diu que podríem fer unes gestions, que si sortien bé almenys podríem saber la probable pena que podien posar-me. Vam fer les gestions pertinents i el resultat va ser positiu, o sigui, jo personalment vaig veure la probable pena que podien posar-me.

Després d'aquestes gestions vaig fer vida normal i el 20 d'agost ve la guàrdia civil a casa i em condueixen a la presó d'en Bas, fins al proper dissabte que em porten amb el tren a la presó de Salt, acompanyat de dos guàrdies.

Pugem a un vagó llarg, al que hi havia un passadís de cap a cap amb seients laterals, i els guàrdies escolliren el seient del capdavant, donant l'esquena a Girona; tinc un guàrdia a cada costat i naturalment jo al mig. Quan el tren era a punt de marxar pujà Mn. Manel Bec, Rector de les Preses, i s'assegué enfront meu. Al cap d'una estona que el tren ja bufava, Mn. Manel va dir-me: *"tots els que us trobeu així com tu, hauríeu de llegir un llibre que tinc a casa"*. Vaig respondre-li que quan sortiria de la presó aniria a buscar-lo. Més tard pregunto: *"de què tracta?"*, responem-me que era una assemblea que havien tingut els jueus per allà l'any 1800 i escaig, i el títol *"Los Protocolos de los Sabios de Siam"* i em diu: *"en aquella assemblea ja van preveure el que passa ara"*.

Vaig passar una estona callat; pensava que si anava a la presó ja podia expressar-me amb tota llibertat, i així vaig fer-ho. Dic al mossèn: *"si aquella gent havien previst el que passa ara, també devien saber el guanyador de la guerra mundial, no?"* Ràpidament va respondre els alemanys, però reflexionà i digué: *"de totes maneres la pau que vingui no serà pas una verdadera pau"*.

Vaig adonar-me després que l'havia posat en un conflicte, perquè els nostres veïns eren els caps de la Falange de la comarca que anaven a mercat a Girona. La meua resposta va ser que creia que els guanyadors serien els Estats Units, compartint la victòria amb la Unió Soviètica.

Els primers dies de setembre em traslladen a Sabadell on hi trobo amics. De les visites que vaig tenir-hi, endemés de les familiars, destacaria la del secretari de Castellà del Vallès, amb el qual vaig aclarir algun punt fosc de l'informe que em feren i trameteren al Batalló de Treballadors.

El mes de gener del 1.942, l'últim trasllat, que és a la presó Model de Barcelona, en espera del consell de guerra.

A la Model s'hi podien fer diverses coses, des de fer un repàs de gramàtica i aprendre idiomes, anar a treballar als tallers o tenir algun destí.

Un dia un amic de guerra em va veure; em cridà i s'oferí perquè em donessin un destí, ja que ell en tenia i podríem estar junts.

Després d'uns dies ja era vigilant dels menors. Es tractava de nois de 14 a 17 anys que havien d'estar separats en una sala sols i segurament que faltava un vigilant.

Al cap d'un any, concretament el dia 27 de febrer del 43, se celebrà el consell de guerra i em condemnaren a vint anys de reclusió menor.

El 13 de març surt un decret a favor dels condemnats a vint anys, que representa una llibertat condicionada, però passen els dies i ningú no em diu res. Pregunto als amics que podien informar-me i em diuen que han demanat informació a les Preses i que han contestat que no em coneixen. Demano quins són els tràmits a seguir i em diuen que després de rebre contestació del poble, si aquesta és negativa esperen quinze dies més a tornar-los a demanar, i així successivament.

Espero uns dies més, i a primers de setembre faig una instància adreçada al Director de la Model demanant-li per la meua situació. La resposta la vaig tenir el dia 24, festa de la Mercè, que vaig sortir en llibertat. Aquesta llibertat consistia en haver-me de presentar cada mes a la guàrdia civil d'en Bas, i així fins el 10 de maig del 48, que rebo un comunicat de la junta provincial de llibertat vigilada que diu que la meua pena ha quedat extingida, però que he d'assabentar a la junta local si canvio de residència.

El 4 de maig de l'any 1.961 del Director de la presó celular de Barcelona rebo un comunicat assabentant-me de la llibertat definitiva.

Bartomeu Gili i Barga